

AZƏRBAYCAN-NATO

1990-cı illərin əvvəllərindən etibarən, NATO-nun strukturlarında siyasi və hərbi dəyişikliklər prosesi başlandı. 1990-cı ilin iyulunda yeni təhlükəsizlik mühitinə uyğunlaşmaq üçün London sammitində Dəyişilmiş Şimali Atlantika Alyansına dair London Bəyannaməsi, bir il sonra isə Roma sammitində yeni Strateji konsepsiya və Sülh və əməkdaşlığa dair bəyannamə qəbul edildi. Nəzərdə tutulmuş əməkdaşlığın gələcək inkişafını istiqamətləndirən Şimali atlantika əməkdaşlıq şurası (ŞAƏŞ) təsis edildi. ŞAƏŞ-nin ilk açılış görüşü 1991-ci ilin 20 dekabr tarixində keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ilin martında əməkdaşlıq və məsləhətləşmələr üçün forum rolunu oynayan ŞAƏŞ-ə qoşulmuşdur.

NATO-nun Cənubi Qafqaz regionunda yaranmış vəziyyətlə bağlı narahatlığı 1994-cü ilin yanvarında Şimali Atlantika Şurası tərəfindən qəbul edilmiş Bəyannamədə öz əksini tapmışdır. Bəyannamədə ərazi ələ keçirmək məqsədilə gücdən istifadə edilməsi pislənir və Cənubi Qafqaz dövlətlərinin ərazi bütövlüyünə, müstəqilliyinə və suverenliyinə hörmət regionda sülhün, sabitliyin və əməkdaşlığın bərqərar olmasının vacib elementi kimi səciyyələndirilir.

1994-cü il 10-11 yanvar tarixlərində Brüsseldə keçirilmiş NATO Şurasında Sülh naminə tərəfdaşlıq (SNT) proqramı bəyanıldı. SNT proqramına dəvət ŞAƏŞ-də iştirak edən bütün tərəfdaş dövlətlərə, o cümlədən ATƏT-in üzvü olan dövlətlərə göndərildi.

1994-cü il 3-4 may tarixlərində Belçikaya rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev NATO-nun Brüsseldəki mənzil-qərargahında NATO Sülh naminə tərəfdaşlıq proqramının Çərçivə sənədini imzaladı. Bununla, Azərbaycan NATO ilə genişmiqyaslı əməkdaşlığı nəzərdə tutan SNT proqramını imzalamış 15-ci dövlət oldu.

1996-cı il 22 aprel tarixində NATO-nun Brüsseldəki mənzil-qərargahına növbəti səfəri zamanı Prezident H.Əliyev Baş katib Xavyer Solana ilə görüşərək, SNT proqramına müvafiq şəkildə NATO ilə əməkdaşlıq üzrə respublikamızın

tələbat və potensialını müəyyən edən Azərbaycan Respublikasının Prezentsiya sənədini təqdim etmişdir.

1997-ci ilin 13 fevral tarixində Prezident H.Əliyevin dəvəti ilə NATO-nun Baş katibi Xavyer Solana ilk dəfə olaraq iki günlük rəsmi səfərlə Azərbaycana gəldi. Səfər müddətində Baş katib Prezident H.Əliyev, Xarici işlər və Müdafiə nazirləri ilə görüşlər keçirdi. Bununla belə, Milli Məclisdə millət vəkiliəri qarşısında NATO-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafına dair çıxış etdi.

1997-ci ilin 30-mayında ŞAƏŞ-ın Sintrada keçirilən yaz nazirlər görüşündə ŞAƏŞ Avro-Atlantika Tərəfdaşlıq Şurası (AATŞ) ilə əvəz etmək qərarına gəldilər.

4-6 noyabr 1997-ci ildə Bakıda "Kooperativ Demand" adı altında komanda-qərargah təlimlərinin hazırlıq seminarı keçirildi. Bu NATO/SNT çərçivəsində Azərbaycanda keçirilən ilk tədbir idi.

1997-ci ilin 14 noyabr tarixində Prezident H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının NATO ilə əməkdaşlığını daha da gücləndirmək tədbirləri haqqında sərəncam imzaladı.

30 sentyabr - 1 oktyabr 1998-ci ildə NATO-nun Baş katibi X.Solana ikinci dəfə işçi səfərlə Bakıya gəldi. Səfər zamanı Respublika Prezidenti H.Əliyev, Milli Məclisin Sədri M.Ələsgərov, Baş nazir A.Rasi-zadə ilə keçirdiyi görüşlərdə Avro-Atlantika və regional təhlükəsizlik, SNT proqramı çərçivəsində Azərbaycan-NATO əlaqələrinin inkişafı məsələləri ətrafında danışıqlar apardı.

27-28 may 1999-cu ildə Avro-Atlantika Tərəfdaşlıq Şurası çərçivəsində Atlantika siyasəti üzrə məşvərət qrupunun sessiyası Bakıda keçirildi. Sessiya müddətində NATO Baş Katibinin Siyasi məsələlər üzrə müavini, səfir K-R.Klayber başda olmaqla yüksək səviyyəli NATO ekspert qrupu Azərbaycana gəldi.

1999-cu ilin sentyabrından AATŞ çərçivəsində Cənubi Qafqaz məsələləri üzrə açıq tərkibli İşçi qrup (Ad Hoc Group on South Caucasus) fəalliiyyət göstərir.

1999-cu ilin sentyabrından etibarən, Azərbaycan Respublikasının sülhməramlı tağını Türkiyə taboru daxilində Kosovoda keçirilən sülhməramlı əməliyyatda iştirak edir.

2000-ci ilin aprelində Gürcüstanda keçirilmiş kursun davamı kimi, Bakıda hərbi-mülki əməkdaşlığa dair regional kurs keçirilmişdir.

20-21 iyul 2000-ci ildə Bakıda NATO/AATŞ çərçivəsində "Qafqazda enerji təhlükəsizliyi" adı altında konfrans keçirildi. Regionda enerji təhlükəsizliyi məsələsi, habelə ətraf mühit problemləri müzakirə obyektində olmuşdur.

NATO-nun Baş katibi Lord C.Robertson 2001-ci ilin 16-17 yanvar tarixlərində Azərbaycana rəsmi səfər etmişdir. Səfər müddətində Prezident H.Əliyev, Milli Məclisin Sədri M.Ələsgərov, Baş nazir A.Rası-zadə, xarici işlər naziri V.Quliyev, müdafiə naziri S.Əbiyev ilə görüşlər keçirmişdir. Baş katib Bakı Dövlət Universitetinin müəllim və tələbə kollektivi qarşısında çıxış etmiş və BDU-nun fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

2001-ci ilin 21-22 iyun tarixlərində Bakıda Avro-Atlantika Tərəfdaşlıq Şurasının kiçik və atıcı silahlar üzrə xüsusi işçi qrupunun iştirakı ilə "Yüngül və atıcı silahlar: ATƏT və AATŞ-in cari öhdəliklərinin həyata keçirilməsi üçün praktiki təhdidlər" adı altında Azərbaycan və İsveçrə hökumətinin birgə seminarı keçirildi. ATƏT-in üzv dövlətlərinin, ATƏT-in Gürcüstanda, Moldovada fəaliyyət göstərən missiyalarının çoxsaylı nümayəndələri iştirak etdilər. İştirak edən nümayəndələr tədbiri BMT-nin YAS üzrə seminarından əvvəl regional səviyyədə problem üzrə əsaslı töhfə kimi səciyyələndirmişlər. Seminar BMT-nin tədbirlər reyestrinə daxil edilmişdir.

2001-ci ilin 12-13 iyun tarixlərində NATO/AATŞ çərçivəsində tərəfdaş və NATO üzv dövlətlərinin nümayəndələrinin iştirakı ilə "Təbii və texnogen fəlakətlər zamanı ərazilərdə xilasetmə dəstələrinin yerləşdirilməsi" adlı seminar müvəffəqiyyətlə keçirilmişdir.

2001-ci ilin 05-17 noyabr tarixlərində Bakıda "Cooperative Determination" komanda-qərargah təlimi keçirilmişdir.

2001-ci ilin 16-17 noyabr tarixlərində Bakıda NATO/AATŞ çərçivəsində "Balkanlarda regional əməkdaşlıqdan öyrənilmiş dərslər" adı altında seminar keçirilmişdir.

2002-ci ilin 7 fevral tarixində "Azərbaycan Respublikasının NATO ilə əməkdaşlığını daha da gücləndirmək tədbirləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 14 noyabr tarixli Sərəncamına dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Sərəncam imzaladı.

2002-ci ilin 17-18 yanvar tarixlərində NATO Parlament Assambleyasının Prezidenti Rafael Estrada Azərbaycana səfər etdi. Səfər müddətində Respublika Prezidenti H.Əliyev, Milli Məclisin Sədri M.Ələsgərov, xarici işlər naziri V.Quliyevlə görüşlər keçirildi.

2002-ci ilin 7-8 may tarixində Bakıda "Xəzər dənizinin ekoloji problemləri" adı altında NATO/Müasir cəmiyyətlərin problemləri komitəsi (MCPK) çərçivəsində seminar keçirilmişdir. Seminar müddətində NATO Baş Katibinin Elm və Ekologiya məsələləri üzrə müavini cənab Jan Furne Azərbaycana səfər etmişdir. Səfər müddətində Jan Fırne Azərbaycan Respublikası Prezidenti, Baş nazirin müavini Y.Eyyubov, xarici işlər naziri V.Quliyev, ekologiya və təbii sərvətlər naziri H.Bağirov, Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti M.Kərimov, təhsil naziri M.Mərdanov ilə görüşlər keçirmişdir. Seminarın nəticəsi kimi, Xəzər dənizi üzrə qısamüddətli xüsusi layihə təqdim edilmişdir.

2002-ci ilin 27-28 iyun tarixlərində Bakıda NATO/AATŞ çərçivəsində "Cənubi Qafqazda regional əməkdaşlığa təhdidlər" adı altında seminar keçirilmişdir.

21-22 noyabr 2002-ci il tarixlərində Praqada NATO-nun Zirvə Toplantısı keçirilmişdir. TOplantıda Prezident H.Əliyev başda olmaqla Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyəti iştirak etmişdir.

25-26 noyabr 2002-ci il tarixlərində NATO-nun Mülki Kommunikasiya Planlaşdırma Komitəsinin nümayəndələrinin (müxtəlif ölkələrdən ekspertlərin) Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfəri.

2003-cü ilin 15-16 may tarixlərində NATO-nun Baş Katibi C.Robertson respublikamıza səfər etmiş və səfər müddətində o, NATO ilə əməkdaşlıq üzrə Komissiyanın iclasında iştirak etmişdir. Görüş zamanı Komissiyanın sədri, Baş nazirin birinci müavini Y.Eyyubov tərəfindən Robertsona Azərbaycanın NATO-

nun Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planına (FTƏP) qoşulmaq istəyini əks etdirən məktub təqdim olunmuşdur. Beləliklə, Azərbaycan FTƏP-ə qoşulmaq istəyini bildirən ilk tərəfdaş dövlətlərdən biri olmuşdur.

2004-cü ilin 5 yanvar tarixindən etibarən NATO-nun yeni Baş Katibi Yaap de Hoop Sxeffer öz vəzifəsinin icrasına başlamışdır. Növbəti 4 il üçün təşkilatın Baş Katibi vəzifəsinə seçilən Sxeffer sayca NATO-nun 11-ci Baş Katibidir.

2004-cü ilin 12-14 yanvar tarixlərində Bakıda NATO-nun "Cooperative Best Effort" təliminin ilkin planlaşdırma konfransı keçirilmişdir. Konfransda 30-a yaxın NATO/AATŞ ölkəsindən nümayəndələr iştirak etmişlər.

2004-cü ilin 27 yanvar tarixində "Azərbaycan Gənclərinin Avro-Atlantika Təşkilatı" adlı qeyri-hökumət təşkilatının təsisat görüşü keçirildi. NATO yay məktəbinin məzun gəncləri tərəfindən yaradılan bu təşkilatın təsisat görüşündə hökumət nümayəndələri, ölkəmizdə akkreditə olunmuş NATO ölkələrinin səfirləri (eləcə də, səfirliklərin nümayəndələri) və kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak etmişlər.

2004-cü ilin 29 mart tarixində NATO-nun növbəti genişlənməsi baş verdi. Belə ki, hələ 2002-ci il Praqa Sammitinin qərarına uyğun olaraq 7 Şərqi və Cənubi-Şərqi Avropa ölkəsi (Latviya, Litva, Estoniya, Sloveniya, Slovakiya, Rumıniya, Bolqariya) NATO üzvlüyünə qəbul edildi.

14-19 iyun tarixlərində NATO təcrübəsində ilk dəfə olaraq, Bakıda "NATO həftəsi" keçirilmişdir. NATO Baş Katibinin İctimai Diplomatiya üzrə müavini Jan Furne və digər yüksək səviyyəli nümayəndələrin iştirakıyla keçirilən bu həftə ərzində NATO-nun Elm Komitəsinin iclası Bakıda keçirilmiş, eyni zamanda elmlə bağlı bir sıra seminar və işçi seminarları, dəyirmi masalar təşkil olunmuş, eyni zamanda növbəti NATO Yay Məktəbi keçirilmişdir.

2004-cü ilin 28-29 iyun tarixlərində İstanbulda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin iştirakı ilə NATO zirvə toplantısı keçirilmişdir.

2004-cü ilin 26-29 oktyabr tarixlərində NATO Əməliyyatlar Departamentinin Planlaşdırma bölməsinin başçısı Dieqo Ruiz Palmerin başçılığı ilə nümayəndə heyəti Azərbaycanda olmuşdur. Səfərdə məqsəd Milli Böhranların idarəedilməsi

sahəsində ölkəmizdə mövcud olan proseduraların dəyərləndirilməsi və tövsiyələrin verilməsi idi.

2004-cü ilin 28-29 oktyabr tarixlərində Bakı şəhərində NATO Xüsusi Komitəsinin işçi qrupunun Avro-Atlantika Tərəfdaşlıq Şurası çərçivəsində iclası keçirilmişdir.

2004-cü ilin 4-5 noyabr tarixində NATO Baş Katibi cənab Jaap de Hoop Sxeffər respublikamıza səfər etmişdir. Səfər çərçivəsində qonaq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən qəbul edilmişdir. Eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının NATO ilə əməkdaşlığı üzrə Komissiyanın iclasında iştirak etmiş və xarici işlər naziri cənab E. Məmmədیارov ilə görüş keçirmişdir. Baş Katib səfər müddətində həmçinin Bakı Dövlət Universitetinin tələbələri ilə də görüş keçirmişdir.

2005-ci ilin 2-3 fevral tarixində Bakıda NATO Baş Katibinin müavininin müavini Patrik Hardouinin sədrliyi altında Avro-Atlantika tərəfdaşlıq Şurası çərçivəsində "İqtisadiyyat, Təhlükəsizlik və Müdafiə - makroiqtisadi sabitləşmənin təhlükəsizlik aspektləri və müdafiə üçün mövcud olan resursların idarə olunması daxil olmaqla struktur islahatları" adlı seminar keçirilmişdir.

2005-ci ilin fevral ayının 6-9-da NATO Baş Katibinin Cənubi Qafqaz və Orta Asiya üzrə xüsusi nümayəndəsi cənab R.Simons Azərbaycan Respublikasına səfər etmişdir. Nümayəndə heyətinin tərkibində NATO-nun Cənubi Qafqaz üzrə əlaqələndirici zabiti cənab Ramuldas Razuks Respublikamıza səfər etmişdir.

2005-ci ilin 4-9 aprel tarixində "Saloğlu" layihəsini müzakirə etmək məqsədi ilə NATO Beynəlxalq heyət və NATO Maddi Texniki Təchizat və Təminat Agentliyindən (NAMSA) nümayəndə heyəti Azərbaycana "feasibility study"-yə (ehtiyacın dəyərləndirilməsinə) səfər etmişdir. Səfər müddətində nümayəndə heyəti məsələ ilə məşğul olan Azərbaycan Respublikası Ərazilərin Minalardan Təmizlənməsi üzrə Milli Agentliyində (ANAMA) görüşlər keçirmiş və sözügedən Agentliyin təşkili ilə Saloğluya səfər etmişdir. Səfər müddətində Azərbaycan Respublikası yüksək səviyyəli nümayəndələri ilə ikitərəfli görüşlər keçirilmişdir.